

דיני השבוע ומנהגיו

הג הסוכות

יום וביעי בלילה. קידוש בסוכה. גם הנהוגים לקדש בישיבה, בגלל ברכת "לישב בסוכה" עובר לעשייתה, קידוש מעומד. לאחר הקידוש יתישב ויבדק לישב בסוכה עובר לעשייתה (כלשון הרמב"ם והשו"ע ותרמ"ג וכך פסק הגר"א). המסובים היוצאים בקידוש מפי אחר ושומעים גם ברכת לישב בסוכה מאומר הקידוש ומוכנים לצאת בקידוש לא יאמרו עוד פעם לישב בסוכה. ואחר יבדק שהחינו. ויאמר אושפיזין.

ליל ראשון חובה לאסל כזית פת בסוכה, וצריך לכוון על מצוות עשה כמו באכילת מצה בליל ראשון של פסח. כל שבעה ימים עושה סוכתו קבע וביתו קרא.

שחרית - נטילת לולב. נטילת האתרוג. בשמאל כשהוא מהופך והלולב בימנו ומבדק על נטילת לולב ושהחינו, אר"כ הופך האתרוג כשהפיטם למעלה ואז מכוון לצאת בנטילת הלולב. וממנוע למזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה ומטה. לנטוח האר"כ: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב.

אומרים הלל שלם עם 4 המינים, הושענרת. מוציאם 2 ספרים לקריאת התורה. בראשון 5 קוראים בפרשת אמור (ויקרא כב, ט). בשני קורא למפטיר בפרשת פנחס (במדבר כט, יב). ההפטרה: "הנה יום בא" (זכריה יז, א).

מוצאי יו"ט בערבית אתה חוננתו ויעלה ויבוא. בחול המועד לא מניחים תפילין, תפילה של חול ויעלה ויבוא, הלל שלם, נטילת לולב, הושענרת. קוראים בתורה בפרשת פנחס לארבעה עולים. ומוסף של חג.

ערש"ק: פותחים ב'מזמור לדוד'. **שבת חוה"מ שחרית:** הלל, הושענרת ולא נטילים לולב. יש נוהגים לקרוא "קהלת". במגלה כשרה מבדק "על מקרא מגלה" ו'שהחינו'. מוציאם 2 ספרי תורה. בראשון 7 קוראים בפרשת כי תשא (שמות לג, יב). בשני מפטיר בפרשת פנחס. ההפטרה: "וזהו ביום ההוא" (יחזקאל לח, יח).

יום שלישי בערב ליל הושענא רבה. נוהגים לקיים תיקון ולהיות ערים לקראת הוצאת פתקי "גמור טוב". שחרית אומרים את כל הושענרת וחובטים העורבה.

יום וביעי ליל שמונת תורה: בהזדקקות הנרות מברכין שהחינו. ז' הקפות עם ספרי תורה. לאחר ההקפות נוהגים לקרוא לתורה לשלשה "זאת הברכה".

שמונת תורה שחרית: הלל שלם. קורא בתורה בפרשת זאת הברכה. נוהגים שכל הציבור עולה לתורה (גם הילדים לפני בר מצוה).

תפילת גשם: מתחילים לומר "משיב רוח ומוריד הגשם במוסף (גשם), ג בסוגל ולא בקמץ).

מועדים: הג הסוכות שמונת תורה

ער"ש מוצ"ח		ער"ח מוצ"ח	
י-ם	17.47	16.35	17.47
ת"א	16.50	17.48	17.47
חיפה	16.41	17.47	16.33
ב"ש	16.53	17.49	16.45
אילת	16.46	17.47	16.39

הזדמנות לשנות "כיוון"-אימון ברוח היהדות וגישור. העצמה אישית, העצמה זוגית, התקדמות כלכלית ועסקית, אימון משפחתי, הסכמי ממון וגירושי. מקבלים הפניות מבתי הדין הרבניים. יעוץ טלפוני ראשוני חינם. 054-5333386

מועדי השבת יום הכיפורים

ער"ש מוצ"ש	
י-ם	16.41
ת"א	16.56
חיפה	16.47
ב"ש	16.56
אילת	16.49

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת יום כיפור - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.09 - 4.13
זמן הנחת תפילין	4.39 - 4.43
הנץ החמה (מישור)	5.39 - 5.44
הנץ החמה (הנראה)	5.44 - 5.49
ס"ז ק"ש מ"א	7.48 - 7.50
חצות היום	11.29 - 11.27
מנחה גדולה	11.59 - 11.57
שקיעת החמה	17.17 - 17.10
צאת הכוכבים ב'	18.07 - 18.00

דף יומי: חולין קד - קי

מועדי השבת חול המועד

ער"ש מוצ"ש	
י-ם	16.33
ת"א	16.48
חיפה	16.38
ב"ש	16.51
אילת	16.49

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת חול המועד - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.14 - 4.18
זמן הנחת תפילין	4.44 - 4.48
הנץ החמה (מישור)	5.44 - 5.48
הנץ החמה (הנראה)	5.50 - 5.54
ס"ז ק"ש מ"א	7.50 - 7.51
חצות היום	11.27 - 11.25
מנחה גדולה	11.57 - 11.56
שקיעת החמה	17.09 - 17.02
צאת הכוכבים ב'	17.59 - 17.52

דף יומי: חולין קיא - קיז

לקורא ענג שבת ולכל בית ישראל ברכת שנה טובה, כתיבה וחתומה טובה

ענג שבת

פרשת: נצבים וילך - האזינו - וזאת הברכה

ערב שבת קודש

עלון דו שבועי

כ"ד באלול התשע"א (23.09.2011) יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים עלילוי נשמת בעלי, אבינו וסבנו הרב אורי דסברג ז"ל

מציאות של "עקידה"

ביום הכיפורים תש"ה, בראשית השנה השישית והאחרונה למלחמת העולם השנייה, הייתי עם אימי הי"ד, ואחי יב"א, בגטו של עיר מולדת פוטוקוב בפולין. רוב יהודי העיר נשלחו לפני כן לטרבלינקה, ובהם רבה של העיר, אבנ, הרב משה חיים זצוק"ל ואחי שמואל יצחק הי"ד שעלה על קידוש ה' יחד עם אבא בגיל הבר מצוה שלו. לא ידעתי אז פשר החגים, לא ידעתי עברית ואף לא יידיש, אבל הרגשתי בתכונה מיוחדת שמפה לאחז לחשו לאחי וחבריו על מרתף מסויים שבו אמורים להתכנס בשעת ערב. זה היה ליל יום כיפור. ובהקדד טליתות ומחזורים, נמצא בעל תפילה ותיק שעבר לפני התיבה במילים ובנטוח המקובלים. לא הבנתי אף מילה מהתפילה הנאמרת, אך הייתי שותף לחוויה של המוגנה הערבה של כל מדר, והתפעלתי מהפנים הקורנות של אנשים שברובם היו מתלמדים שרק עור ועצמות עליהם. בשורה מסוימת נקטע קולו של בעל התפילה וניסדק מזמעות. הייתי סקון לדעת למה הוא בוכה, איש מבוגר שר כל כך יפה ופתאום בוכה... הייתי אז בן חמש וארבעה חודשים ובתום התפילה שאלתי לפשר בכי של החזן. התברר לי שהוא בכה בשורה: מיום כיפורים זה ועד יום כיפורים הבא עלינו לטובה. כשתרגמו לי לפולנית את המשפט לא הייתי זקוק לפירוש למה בכה האיש. כי צריך היה כח אדיר של אמונה בתנאים בהם היינו לקוות לעוד יום כיפורים אחד כשאיש לא ידע מה ילד יום. אולי לזה מיון דוד המלך באומר "טוב להודות לה' ולומר לשמך עליו, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". קשה להגיד בבוקר כששמש ההצלחה מאירת פנים שהכל זה בחסד הבורא. אבל קשה שבעתיים לדבוק באמונתך בלילות של עלטה ואפלה כפי שהיינו שרויים בהם אז. אם זכינו לצאת מאפילה לאור גדול ולימי כיפורים שבאו עלינו לטובה, אין זאת אלא משום ששמעו הקב"ה לתפילותינו שנאמרו במצב של ממעמקים קראתך ה'.

כל בקר, לאחר ברכת השחר, קוראים אנו את פרק העקידה. בראש השנה, קוראים אותו בקריאת התורה. בתפילת זכרונת נאמר במפורש: "ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים ותכור". בכל ימי הסליחות עד יוה"כ מפקשים אנו "מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה - הוא יענו. מי שענה ליצחק בנו כשנעקד על גבי המזבח הוא יענו". ויש לעיין בתופעה זו הרי עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, כפי שציינו חז"ל בפרק ה' של מסכת אבות. גם אם העקידה היתה הקשה שבכל הנסיונות, עדיין יש לשאול, מדוע מתעלמים אנו מכל הנסיונות האחרים, למעט ברית המילה שמכרת מעט מאד באופן יחסי, ומתרחים רק בעקידת יצחק? כלום יתר הנסיונות - מילתא זוטרתא הם?

לענ"ה, ראו חז"ל ברוחב ביתם, כי לטובת עם ישראל ראוי להזכיר נסיון העקידה ולא נסיונות אחרים. כי כל הזכרת יחסיין של אבות מעורר חיוב לגבי בניהם. אם מגיש את סיפור הכנסת האזרחים, של אברהם ושרה, יתעורר אולי קיטרוג כלפינו שבנושא הכנסת אזרחים, קליטת עולים ובין אדם לחבר, אין אנו מחקים את אבותינו. גם לא כ"כ כדאי להזכיר את פדיון השבויים שפדה אברהם במסירות נפש, כאשר אנו לא תמיד הצטיינו במידה זאת. הזכרת ה"חוס" עלולה ח"ו לעורר את מידת הדין... אבל בנושא העקידה, אין לנו מפני מה לחשוש, אדרבא, בנושא זה יש לנו במה לבוא ולזעוק אל המלך. איש לא יוכל להאשים אותנו - בפרט בידר האחרון - כי לא עמדנו במבחן העקידה. אדרבא, אצל אברהם זה היה נסיון בלבד, ואצלנו - מציאות של מליונים במיכר ויותר מעשרים אלף קרבנות על זכותנו לשוב לארץ אבותינו שהובטחה לנו בברית בין הבתרים. ולכן נאמר בקול אדיר הבוקע ממעמקי הלב: "ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים ותכור". איחולי לכל קוראי "ענג שבת" לשנה טובה ומבורכת, שנכתב ונחתם כולנו לאלתר לחיים טובים ולשלום וימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה.

הרב ישראל מאיר לאו, הרב הראשי תל-אביב-יפו

העלון מוקדש לזכר ולע"ה ר' **מיכאל מאיר** בר שמואל גליק ז"ל, נפטר ב-י"ב בתשרי תשמ"ז. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"ה ר' **מיכאל מאיר** בר שמואל גליק ז"ל, נפטר ב-י"ב בתשרי תשס"ו. יהי זכרו ברוך!

מועדי השבת נצבים וילך

ער"ש מוצ"ש	
י-ם	17.59
ת"א	18.15
חיפה	18.06
ב"ש	18.14
אילת	18.07

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת נצבים וילך - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	5.07 - 5.03
זמן הנחת תפילין	5.37 - 5.33
הנץ החמה (מישור)	6.30 - 6.34
הנץ החמה (הנראה)	6.34 - 6.39
ס"ז ק"ש מ"א	8.44 - 8.47
חצות היום	12.32 - 12.31
מנחה גדולה	13.02 - 13.01
שקיעת החמה	18.36 - 18.27
צאת הכוכבים ב'	19.56 - 19.17

דף יומי: חולין סב - סח

מועדי כניסת החג ושבט האזינו

ער"ח ער"ש מוצ"ש	
י-ם	17.53
ת"א	18.09
חיפה	18.02
ב"ש	18.10
אילת	18.02

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת האזינו - ערב יום כיפור	אופק ת"א
עלות השחר	5.04 - 5.08
זמן הנחת תפילין	5.34 - 5.38
הנץ החמה (מישור)	6.35 - 6.39
הנץ החמה (הנראה)	6.39 - 6.43
ס"ז ק"ש מ"א	8.47 - 8.48
חצות היום	12.31 - 12.29
מנחה גדולה	13.01 - 12.59
שקיעת החמה	18.26 - 18.18
צאת הכוכבים ב'	19.16 - 19.08

דף יומי: חולין צז - קג

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315. לדוגמא: זמן שקיעה מחר בטבריה" את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מידיע יהודי" www.moreshet.co.il יו"ד העמותה העוורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il דפוס: אקסטרה פרינט 50-54-1700

נאות דשא נופש, אירוח ותרבות ארגון שבתות עיון ושבט חתן

קבוצה בלעדית! סוכות תשע"ב

י"ד-י"ח בתשרי 12-16/10/11
4 לילות ראשוניים - 5 ימים
בבית הארחה המפואר בית וגן

- שני מנינים
- אירוח כיד המלך
- שעורים והרצאות
- רבנות מהדרין ירושלים
- פנסיון מלא בשבת ובחג
- אפשרות לשני ימי חג בלבד!

במלון: סוכה, בית כנסת, חזן, נציג קבוצתי, מוצרי מהדרין אפשרות לחלק מהימים. מינימום שני לילות. אפשרות לבסיס אירוח: BB/HB/FB

אפשרות לשלב אירוח בשני המקומות!

שמעון נייד 052-3611441, פקס 08-9268663

דיני השבוע ומנהגיו

שבת פרשת נצבים – וילך

ההפטרה: "שוש איש" (ישעיהו סא, י)

במנחה פרקי אבות: ה – 1

במוצש"ק לא אומרים "ויהי נועם... ואתה קדוש..."

סליחות יוצאי אשכנז

מיים ראשון (הנהגה להתחיל את הסליחות באופן חגיגי במוצש"ק בחצות) מתחילים יוצאי אשכנז ומשכמים לסליחות, עד ערב יום כיפור. במשנה ברורה (תקסה, יב) נאמר שרשאים לומר את הסליחות כל היום עד לשקיעת החמה. ברם, מלאחר חצות לילה ועד הנץ החמה – הוא הזמן המעולה לאמירת הסליחות.

נטילת ידיים וברכות התורה

יש לבדוק ברכת על נטילת ידיים ואשר יצר וברכת התורה קודם הסליחות (משנה ברורה מו, כו). המבדק על נטילת ידיים לפני הסליחות לא יחזור ויבדק אח"כ כשאומר הברכה. אבל אם הוא מתפנה אחר הסליחות – יסל לבדק על נטילת ידיים (משנה ברורה נ, א). יום רביעי, ערב ראש השנה שחרית – בסליחות אומרים תחנון אבל לא בתפילת שחרית, לא תוקעים בשופר.

התרת מדים

נוהגים לעשות התרת מדים בערב ראש השנה אחר תפילת שחרית. והנה נהגו לדבר בפסוק (במדבר ל ב) "לא יהל יחד עם ככל (היוצא מפני עשה)" – סופי התפילה הם אללל (קצור שלחן ערוך סימן קכז טעף נו). כל יחיד ויחיד מותר את המדים בפני שלושה אנשים, שכן התרת מדים נעשית בפני שלושה. בשעת הדחק יסלים כמה אנשים לומר יחד את נוסח התרת המדים, והמתירים יאמרו להם בלשון רבים "הכל יהיו מותרים לכם, הכל מותרים לכם, הכל שוריים לכם". ויש נוהגים להתיר מדים בפני עשרה.

שלושת המתירים צריכים לשבת, כדין בית דין, ומבקש ההתרה אומר את הנוסח בעמידה, כדין בעל דין.

מי שלא ערך התרת מדים בערב ראש השנה יכול לעשותה בעשרת ימי תשובה עד יום הכיפורים (ויש נוהגים לערוך התרת מדים ביום שאומרים בו סליחות שלוש עשרה מידות).

התרת מדים זו מועילה רק לחדים שאינו זוכרים. אבל אם מד והוא יודע בו חוסרו, הוא צריך לפרט המד לפני שלושה היחידים בהלכות מדים, ולפחות בפני אחד מן השלושה הבקי בהלכות מדים, והללו יתירו לו רק לאחר שנמצאו לו פתח של חוסרו, והנוסח על פי דין.

ערב ראש השנה: יש להניח עירוב תבשילין. הרצפה להכין מיום טוב לשבת, חייב לערב בערב יום טוב עירוב תבשילין בפת ותבשיל בלעדי זאת אינו רשאי להכין מיום טוב לשבת. אם שכח להניח עירוב בערב יום (רביעי) יכול להניח בספק חשיכה. בשעת הדחק יסל להניח עד לפני "ברכו" של ערבית.

הדלקת נרות:

יש להכין לפני כניסת החג את הנרות גם לליל שני של ראש השנה ולשבת שובה, וכן אש שתבעו, כדי שמתוך יהיה להדליק ממנה. **מברכים:** "הדליק של יום טוב ושהחיינו. יש שמדליקות לפני כניסת החג ויש המדליקות כשחוזרים מבית הכנסת (בהעברת אש).

ראש השנה

הקדיש. מראש השנה ועד יום הכיפורים נוהגים האשכנזים לכבול בקדיש את המלה לעילא, וכדי לא לשנות ממספר המלים בקדיש אומרים 'מכל' במקום 'מן כל', לאמר: **לעילא לעילא מכל...** ראה: בקיצור שלחן ערוך ובערך השולחן לומר: **לעילא לעילא, בלי** ו. כן נהגו האשכנזים לומר בסוף הקדיש ובסוף תפילות העמידה עושה השלום במוחמו. אבל הספרדים נוהגים בנוסח הקדיש כככל השנה ואינם משנים דבר.

החפסות והשינויים. בתפילות העמידה שמראש השנה ועד יום הכיפורים מוסיפים הוספות ארבע ברכות: לפני 'מלך עוזר' בברכת אבות – 'זכות לזימים'; לפני 'נאמן אתה' בברכת גבורות – 'מי מבוך אב הרחמים / הרחמן' (בנוסח אשכנז אומרים בכל התפילות 'אב הרחמים', אבל הספרדים ובנוסח ספרד אומרים 'אב הרחמן', חוץ מתפילות מוסף של ראש השנה, שבת שובה ויום הכיפורים, במנחה

של שבת ובגמילה אומרים 'אב הרחמים'); לפני 'וכל החיים' בברכת ההדאה – 'זכות לזימים'; לפני חתימת ברכת השלום – 'צספר חיים'. אם שכח את ההוספות, כל עוד לא ביטא שם ה' שבחתימת הברכה חזר ואומר את ההוספה ומתפלל כסדר (למשל חזר לזכרתי ומשקיל 'מלך עוזר'). אבל אם מכר רק לאחר שביטא שם ה', אינו חוזר, אבל רשאי לאמרה (חוץ מההוספה 'מי מבוך') ב'אלק; צור'.

מראש השנה ועד יום הכיפורים חוזמים בברכת הקדושה – 'המלך הקדוש, וברכת השיבה שופטנו 'המלך המשפט'. הטועה, או המסתפק, שחחם 'הא-ל הקדוש' – אם מכר תוך כדי דבור (שיעור אמירת המלים 'שלום עליו רבי') ואמר 'המלך הקדוש יצא ידי חובה – ובלבד שלא התחיל עדיין בברכה שלאחריה. ואם הוא לאחר השיעור של כדי דבור, או שכבר התחיל בברכה הבאה, חזר לראש התפילה. הטועה, או המסתפק, שחחם 'מלך אורב צדקה ומשפט' – אם מכר תוך כדי דבור ואמר 'המלך המשפט' יצא, ובלבד שלא פתח בברכה שלאחריה. אבל לאחר השיעור של כדי דבור, אינו חוזר.

בעשרת ימי תשובה נוהגים לומר 'שיר המעלות ממעמקים' בין 'שבת' לקדיש. העומד בין פרק לפרק בפסוקי דמורה רשאי לאמור עם הצבור. בנוסח אשכנז אין אומרים 'שיר המעלות ממעמקים'.

תקיעות שופר

חובה לשמוע 100 תקיעות היוצאים משופר. לפני התקיעות מברכים וברכה זו מכוננת לכל התקיעות דמיושב ובתפילת מוסף, לכן, אין להפסיק לדבור מברכת התקיעות עד סוף התקיעות שאחרי מוסף. רצי לא לומר 'יהי רצון שבין התקיעות. לסתירה יש להתחיל בתפילת מוסף לפני זמנה של מנחה גדולה. בחזרת הש"ץ כורעים ב'אונתו כורעים', והנופלים על פניהם יפרשו ב' או מיר כנגד פניהם (ולא כנגד ברכיהם דווקא), כי אסור להשתחוות כשהפנים כנגד הקרקע.

במקום שנוהגים לתקוע באמצע מוסף של לחש, יחיד העומד עדיין באמצע הברכה מפסיק בתפילתו להאזין לתקיעות, ורק אחרי שגומר את הברכה אומר 'היום הרת עולם'.

המתפללים מנחה גדולה מיד אחרי תפילת מוסף, לפני הסעודה, לעדת הגו"א אין אומרים 'אבינו מלכנו'.

ליל ב' של רה"ש: מתפללים ערבית רק לאחר צאת הכוכבים בחדאות. אף בבית לא יעשו שום דבר להדלקת נרות, לסעודה וכדומה רק לאחר צאת הכוכבים – יניח לפני הקדוש ובהלכות הנרות פרי חוש או ילבש בגד חדש ויחון בשהחיינו גם על זה.

יום ב' של רה"ש תפילה ותקיעות כמו ביום הראשון. במנחה, גם מנחה קטנה לא אומרים אבינו מלכנו בגלל ערב שבת.

שבת שובה פרשת האיזון

ההפטרה: "שובה ישראל" (הושע יד, א).

מוצש"ק: ערבית לא אומרים "ויהי נועם... ואתה קדוש". אומרים "ירחן לך".

יום ראשון: צום גדליה (מדה)

יום הכפורים

יום חמישי בערב – ערב יום כיפור – מנהג כפחות

יום שישי ערב יום כיפור שחרית – באשמורת הסליחות בקצרה בלי נטילת אפים. לא אומרים 'ממור לתורה', לא אומרים אבינו מלכנו וגם לא למנחה. חייב להבנות כשעודו, ואסור להרעננת אפילו תענית חלום. והחצץ טובלן, אפילו אבל בתוך שבעה חוץ טובל סמוך לשקיעת החמה.

מנחה: אחרי אלקי צור בתפילה אומר: "היוי לרצון", ואח"כ וחי ועל חטא. באמצע הדיבור ועל חטא יכול להפסיק לקדושה, לפסוקים "קדוש קדוש" ו"ברוך כבוד", לאמן יהא שמה רבא בקדוש ואחר דאמין בעלמא. לאמן אחר אתה קדוש ואחרי שומע תפילה, לתיבת 'מומים אונתו לך', והכל כדין באמצע קריאת שמע. ואם שכח ולא אמר "היוי לרצון" קודם הדיבור, יאמר זאת במקום שעומד קודם שמופסק ל"ל" (וכן הדין כשעומד באלוקי צור כל השנה). לא אומרים אבינו מלכנו.

סעודה מפסקת מופסקין לאסל מבעוד יום כדי להוסיף מחול על הקדוש. אם קיבל בפיו התענית אסור לו כבד לאסל קודם שהולכים לבית הכנסת מברכים הילדים שיארים ימים וחי עובדי ה. ואיש את רעהו יפיים. זכות גדולה למחול מוחלה גמולה לכל אלה שצערחה. מיום כפור עד אחרי ראש חודש חשוון לא אומרים תחנון.

גלגולו של ביטוי

דר' דניאל מלאך

לא בשמים היא (דברים ל יב)

ניתן לקיים את התורה, כי לא נפלאות היא ובלתי מובנת, ולא רחוקה היא, ולכן לא צריך לעלות לשמים ולהוריד מחדש את התורה, כי התורה פה על הארץ.

השימוש המקובל בימינו זה הוא הקרוב ביותר למשמעותו המקורית, ואומרים זאת על מטרה מסוימת שהיא ניתנת להשגה: "לכן משתדל ד"ר הרצל בכל כוחו להראות ולהוכיח כי מדינת היהודים לא בשמים היא, כי קרוב אלינו הדבר מאוד" (אחד העם, הקונגרס ויצור).

משמעויות אחרות של הניב נגזרות מהסיפור על מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע בנוגע להנורו של עכנאי. חכמים לא אבו לקבל הוכחות נסיות מכיוון שלא בשמים היא, ועל חכמים לפסוק הלכה בלי התערבות מלמלה, ואין משגיחין בבת קול (בבא מציעא נט).

לכן גם אליהו הנביא לא יכול לשנות הלכה ע"י נבואה: "אם יבא אליהו ויאמר היתר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא" (ש"ת חיים ביד סימן א), ובהדיא שאין פוסקים לפי הקבלה כנגד כל הפוסקים: "עם כל הכבוד לרבינו האר"י ז"ל, עטרת בראש כל אדם, אנת קי"ל לא בשמים היא, ומהיכא תיתי להניח דברי הפוסקים המפורסמים, ולתפוס דברי האר"י ז"ל, כהלכה למשה מסיני" (ש"ת יביע אומר חלק ב – אורח חיים סימן כה).

מאותו הטעם אי אפשר להכשיר ספר תורה שנעשה לו נס, ולומר שהנס מוכיח את כשרותו (ש"ת רביד הזהב סימן א), וגם בדברי תלומות אין להשיג מאותה סיבה: "ואין אנו צריכים לחלומו של רבינו יעקב הצדיק ממרוישי זצ"ל ולא לפתרונו ששאל ע"י שאלת חלום, ואין משגיחין בדברי תלומות דקי"ל לא בשמים היא" (שבולי הלקט, סי קט).

מקור נוסף שאין להשיג בו הוא הנכתב בעיתון: "הנה כבר איפסקא הלכה אין משגיחים בבת קול כי לא בשמים היא וכו' ואף כי קלא אילן וקול עלה ינדף מכותב הצייטונג (העיתון) הכי שקר אחת לבד נמצא שם" (ש"ת יהודה יעלה חלק א – יורה דעה סימן קמ).

התורה אינה בשמים אלא אצל גדולי התורה (ש"ת הרשב"א חלק ג סימן ז). לכן פוסקים הלכה לפי הוכחות הלכתיות: "דעתי בזה היא בראיות ברורות, ולא שמענו ראיות על דעתו, ולא בשמים היא, וכי נניח תלמוד ערוך ונלך אחר דברים חלושים בלא שום ראיה" (ש"ת יכין ובעת חלק א סימן ה).

פרשת דרכים

יוסי דוד (מורה דרך מוסמך)
yossi.adi@gmail.com

"בחה הסכות: בבוא כל ישראל לראות את פני ה'"

אנו עומדים על שפת בריכת השילוח, לאחר שצעדנו במי מעיין הגיחון הקריים לאורך יותר מוצי קילומטר. בריכה מפורזת זו נחשפה באקראי בתחתית גבעת עיר דוד, בצומת מפגש הנחלים הקדוהן ו'הגיא. הורדוס שיפץ בריכה זו כ- 700 שנה לאחר שחזקיהו המלך הורם אליה את מי המעיין דרך בטן ההר כחלק מההכנות למצור האשורי.

חזקיהו המלך סתם את מי הגיחון [המעייין] בימי הבית הראשון והמים זרמו במקבה בכח המשיכה אל הבריכה המונעת בתוך הגיחון המוקפת חומה. מקור המים המרכזי בימי הבית השני הוא [בריכת] השילוח. המקום היה מרכזי מאוד ולכן הורדוס זאג לשכלל ולפאר מתחם זה.

אזעזעזו היה מתכננת מוגומם קור שם. עולי הרגל יכלו לטבול או לשנות ולהשקות את בהמותיהם לאחר המסע הארוך. יתכן ועסקים השולמו ושידוכים נרקמו על מדרגות הבריכה עליהן ישבו החוגגים.

כדי להביא מים לצורך מי החטאת שהכילו את אפר פרה אדומה ירדו אל השילוח בצורה מיוחדת כדי להמנע מכל טומאת מת (פרה ג, ב).

בכל יום מימי חג הסוכות, ירדו עם כל זרבי מחר הבית והעיר העליונה, כדי למלא מים מן השילוח ולנסך אותם על המזבח. הדבר לא נעשה בצענא! זה היה השלב הראשון בשמחת בית השואבה שבמשכה אל תוך לילה טוב למחרת בבוקר ללא הפוגה (סוכה ג).

המשנה מפורטת שהתהלכה הגיעה אל שער המים (סוכה דט) שנמצא במקדש לאחר שהשואבים שאבו מים בששון ממעיני הישועה. לאחרונה נפתח בגן הלאומי עיר דוד הרחוב המפואר לכל אורכו, שהוביל את החוגגים ממתחם בריכת השילוח עד מדרגות הכניסה להר הבית – מן הבריכה ועד לאבני הסתל המערב.

סיפור ומעשה

שליח ציבור מיוחד לתפילת נעילה

בין שתי מלחמות העולם בעיר סנט פטרסבורג, נערך כנס רבנים בנושא בווער של גזירה שאיימה על המשך חיי היהדות ברוסיה הסובייטית. מפאת הדחיפות של הנושא קיימוהו בעשרת ימי תשובה ועשרות רבנים מהערים הרחוקות נדרשו להישאר בעיר ליום הכיפורים. לבית הכנסת הגדול הגיע יהודי ירושלמי, בלי כל קשר לכינוס הרבנים, מהנדס מים במקצועו בשם ליפשיץ.

כנס עולמי של מהנדסי מים התקיים באותו שבוע בסנט פטרבורג. בספר זיכרונותיו הוא מתאר את בעל התפילה שירד לפני התפילה לתפילת נעילה, במעמד קהל גדול ובראשו עשרות רבני רוסיה. ליפשיץ חשב שהחזן יהיה בעל קול מיוחד במינו או אחד הרבנים הנכבדים שכן דרכם של רבנים לעבור לפני התיבה לתפילת נעילה.

למרב הפלא הגיע יהודי קטוע רגל, שעון על קביים, ללא חתימת זקן, ופתח באשרי יושבי ביתן כשהתברר שגם לא ניחן בקול ערב במיוחד. לאחר תפילת ובא לציון, בטרם יפתח בקדיש של נעילה, פנה הש"ץ לעבר הקהל ואמר: כבוד הרבנים, מורי ורבותי, אתם בוודאי תמהים למה נבחרתי אני להיות השליח שלכם לתפילת נעילה

אני לא תלמיד חכם ולא בעל תפילה מיוחד במינו. אסביר לאורחים הרבים כי מסורת היא שנים רבות לשלוח אותי לייצג את הציבור בנעילה. קנטוניסט אני. בהיותי בן 10 נחטפתי מרחובה של העיר הזו לשרת בצבא הצאר 25 שנים במנותק לחלוטין מן הבית מן המשפחה ומתורת ישראל. אכלתי כל מאכלות אסורות לא ידעתי שבת ומועד לא ראיתי טלית ותפילין ופעמים אחדות ראיתי את המוות לנגד עיני. רעבתי ללחם, קפאתי מקור בערבות סיביר, ורוב חיינו הקנטוניסטים מתו במיתות משונות במהלך שירותם בצבא הצאר. בניסים שרדתי אם כי נכה קטוע רגל נותרתי, אבל חי, ובעזרת ה' שבתי לעיר מולדתי כאן.

למרות שאת בני ביתי לא מצאתי עוד, את בית הכנסת זכרתי ושבתי אליו ופה קיבלוני בזרועות פתוחות. זה הבית היחיד שלי.

למה נבחרתי כשליח ציבור לנעילה? נדמה לי כי כל יהודי שמתפלל בשעה זו שהיא שעת רצון שמשפיעה על כל השנה הבאה לא יכול להימנע מלראות את עצמו ואת צורכי חייו בתוך התפילה. ומה הם צרכי חייו של האדם? בני, חיי, ומזוני. אני היחיד שאין לי את שלוש הדאגות האלה והן לא מטרידות אותי.

בני? בנים אין לי וגם לא יהיו לי. מי יתחתן עם קטוע רגל בן בלי בית וחסר כל... חיי? אין לי בקשה לא צריכות ימים מיוחדת כי חיי כן שווים כקליפת השום, אני בחד והבריאות ממני והלאה.

מזוני? אני חי מפנסיה ממשלתית של נכה ממשלה ויותר אינני צריך.

נקי מכל מחשבות על עצמי עובר אני לפני התיבה בשמכם כדי לבקש רק דבר אחד שאכפת לי: וכאן הסתובב על קביו פנה אל ארון הקודש והתחיל בקול שבור לומר: יתגדל ויתקדש שמייה רבא.

הוא ע"י הרב ישראל מאיר לאו, הרב הראשי לתל-אביב-יפו.

העלון מוקדש לזכר ולע"נ מרת שפרה

קרוטהמו ז"ל, נפטרה ב- י"ד בתשרי תשמ"ז.

יהי זכרה ברוך!

